

BESLUTSPROTOKOLL
Sammanträdesdatum
2024-03-20

Arbetstidsnämndens kansli
Sveriges Kommuner och Regioner

Diarienumr.: SKR 2023/02296, 02297

Plats och tid: Hornsgatan 20, den 20 mars 2024 kl. 9.00-12.00

Dispensansökan från Landskrona stad

Arbetstidsnämndens beslut
Arbetstidsnämndens beslut framgår av bilaga, 4 sidor.

Tidsperiod för beviljad dispens
Tidsperiod framgår av bilagan.

Ärendeberedning
Ärendet har beretts av SKR och Kommunal.

Beslutet expedierat 2024-04-15

Ordförande
Anders Ferbe

Bakgrund

Den 30 november 2022 gjordes på det kommunala området ändringar i kollektivavtalens arbetstidsbestämmelser. Ändringarna föranleddes av kritik från EU-kommissionen som hotade att stämma Sverige för fördragsbrott då arbetstidslagen och kollektivavtalens tillämpning inte garanterade arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila under en 24-timmarsperiod.

För att uppfylla kraven i EU:s arbetstidsdirektiv skärptes reglerna i Allmänna bestämmelser (AB) § 13. Huvudregeln i § 13 mom. 5 är att arbete och dygnsvila ska förläggas alternerande under varje period om 24 timmar så att arbete och vila regelbundet följer på varandra.

I undantagsfall får huvudregeln frångås och det gäller endast vid kombinationen arbete och jour om det föreligger särskilda skäl i verksamheter med ansvar för liv, hälsa och säkerhet.

Bedömningen av om det föreligger särskilda skäl ska tydligt motiveras och göras utifrån en intresseavvägning mellan arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila, vilket följer av en skyddslagstiftning, och verksamhetens behov av att säkra bemanningen. Den sammanlagda tiden får då som högst uppgå till 20 timmar.

Ändringarna i AB § 13 gäller från den 1 oktober 2023.

I maj 2023 gjordes följdändringar i vissa bilagor till AB, bland annat Bilaga R som avser räddningstjänsten. De nya bestämmelserna i avtalet samt bilagor träder i kraft den 1 februari 2024.

Samtidigt med ändringarna i bilagorna till AB träffades en överenskommelse om möjlighet till dispens från AB § 13 mom. 5 eller motsvarande bestämmelse i bilaga J och R till AB i samband med planerad arbetstidsförläggning. Den sammanlagda arbetstiden får då som högst uppgå till 24 timmar. I överenskommelsen konstaterar centrala parter att dispens ska tillämpas restriktivt.

Frågor om dispens beslutas av en särskilt inrättad arbetstidsnämnd. Dispens kan beviljas i högst ett år.

Bestämmelserna om dispens finns i överenskommelsen om dispens § 3 och har följande lydelse.

§ 3 Dispens

Centrala parter inrättar ett dispensförfarande som ska tillämpas restriktivt.

Dispens innebär att den sammanlagda arbetstiden vid planerad förläggning av arbete i kombination med jour enligt AB § 13 mom. 5 eller motsvarande bestämmelse i bilaga till AB kan överstiga 20 timmar. Den sammanlagda arbetstiden får dock som högst uppgå till 24 timmar.

Det ska vid dispens alltid göras en intresseavvägning mellan arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila och verksamhetens behov av att säkra bemanningen.

Arbetsgivaren är skyldig att uttömma alla möjligheter att bemanna verksamheten i enlighet med reglerna i AB eller aktuell bilaga innan dispens kan ges. Dispens beviljas endast då inga andra rimliga åtgärder står till buds, det vill säga när det är nödvändigt att förlägga arbete i kombination med jour längre än 20 timmar för att verksamheten ska kunna upprätthållas. Det kan till exempel handla om enstaka verksamheter i glesbygd och/eller då tillgången på viss specifik kompetens är begränsad och kräver sådan förläggning.

Räddningstjänsten kan i vissa fall behöva dispens mot bakgrund av samhällets ansvar att vid olyckor eller överhängande fara för olyckor säkerställa ett skydd för liv och hälsa, egendom och miljö. Dispens kan beviljas under förutsättning att arbetsgivaren prövat alla möjligheter att bemanna verksamheten i enlighet med reglerna i AB eller aktuell bilaga och gjort bedömningen att ett undantag är nödvändigt för att uppfylla verksamhetens behov.

Anmärkning

Dispensen avser endast det planerade undantaget i AB § 13 mom. 5 och motsvarande bestämmelser i bilagor. I övrigt gäller § 13 och bilagor i sin helhet.

Ansökan från Landskrona stad

Ansökan från Landskrona stad har inkommit med en begäran om dispens avseende avvikelser från AB § 13 mom. 5 och Bilaga R.

Ansökan avser hela den operativa verksamheten och omfattar 34 brandmän, sex insatsledare, sex styrkeledare samt 10 visstidsanställda brandmän. Samtliga utgår från brandstationen i Landskrona.

Den kommunala räddningstjänsten består som av en huvudstation i Landskrona. Det innebär bland annat att utveckla nya arbetssätt som leder till fortsatt verksamhetsutveckling och effektivt resursutnyttjande.

Räddningstjänsten har succesivt växlat över brandmän och befäl från rena operativa tjänster till kombinationstjänster och har som mål att så få anställda som möjligt som inte kan delta i en utryckningsstyrka.

En kombinationstjänst utgörs av 40 % dagtidsarbete och 60 % operativt arbete i utryckningsstyrkan. Arbetssättet har utökats successivt och målet i slutet av 2025 är att alla anställda i utryckningsstyrkan ska ha kombinationstjänster. Samtliga brandmän arbetar dygnspass och de som har en kombinationstjänst arbetar med andra arbetsuppgifter dagtid. De arbetar sju dygnspass under en sexveckorsperiod.

Som skäl för dispens har Landskrona stad bland annat anfört följande.

Staden menar att det är en förutsättning för att kunna bemanna verksamheten med kombinationstjänster är att schemalägga dygn.

Ett kombinationsschema med delat dygn minskar drastiskt återhämtningsmöjligheten och möjligheten för arbetsgivaren att kalla in personal vid frånvaro. Under sommarperioden och vid infektionstider blir det extra kritiskt.

Staden bedömer att det behövs minst 2 års omställningstid att gå från kombinationstjänster till ett traditionellt schema med delat dygn.

Utan att kunna förlägga dygnspass blir det svårt att upprätthålla särskild kompetens i form av skeppar- och navigatörexamen för framförande av båt på hav till uttryckningar till ön Ven, speciellt under sommarhalvåret, specialistkompetens inom större kemikalieolyckor, det finns fyra s.k. Sevesoanläggningar inom kommunen.

Möjligheten till kompetensutvecklingsveckor och samverkansövningar minskar om dygnspass inte längre kan tillämpas.

Bedömning

Ansökan om dispens avser räddningstjänsten. Kraven för dispens är desamma oavsett om arbetstagarna omfattas av AB eller Bilaga R.

Av ansökan framgår att Landskrona räddningstjänst söker dispens för 24 månader för att fortsätta med 24 timmars tjänstgöring enligt nuvarande schema.

Staden har i sin ansökan framfört en rad skäl om varför de behöver dispens. De har i sin ansökan visat på olika schemalägningsförslag som har prövats för att kunna förlägga arbetstid enligt Bilaga R. Det har särskilt pekats på svårigheter att förlägga arbetstiden utifrån kombinationstjänsternas (60/40) utformning.

Som framgår av den ovan redovisade avtalstexten kan räddningstjänsten i vissa fall behöva dispens. Uttrycket "i vissa fall" tycks tyda på att det ska handla om en speciell situation eller ett visst förhållande samt att dispens ska hanteras restriktivt. Det synes därför tveksamt om det ska vara möjligt att bevilja dispens för en räddningstjänst att generellt tillämpa så kallade dygnspass på hela dess verksamhet, stationer eller hela styrkor under veckans alla dagar. Nämnden behöver emellertid inte ta ställning till den frågan i detta ärende.

På ett övergripande plan handlar det om att man vill behålla den nuvarande förläggningen av arbetstiden för att kunna hantera bemanningen.

Beslut

Arbetstidsnämnden har, genom ett delbeslut den 29 februari 2024, beviljat Landskrona stads ansökan om dispens för att möjliggöra förläggning av arbetstid upp till 24 timmar under den lagstadgade semesterperioden (juni-augusti 2024).

Utöver det beslut som tidigare meddelats gällande semesterperioden, ovan, beviljas dispens enligt följande.

Arbetstidsnämnden beviljar dispens under tiden 1 februari 2024 – 31 januari 2025 för att möjliggöra förläggning av arbetstid upp till 24 timmar för utbildningar och övningar som inte ryms inom ordinarie arbetstidsförläggning eller inom ordinarie

verksamhet samt för att möjliggöra förläggning av arbetstid upp till 24 timmar för att upprätthålla särskild kompetens för skeppar/navigatör-examen samt för specialistkompetens inom området större kemikalieolyckor.

Beslutet avser begränsad tid och förutsätter att arbete med omställning till de nya arbetstidsbestämmelserna fortgår.